

**Салацінська
Ольга Леонідівна**

здобувачка ступеня вищої освіти «магістр», спеціальність 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)», Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-9954-6008;
науковий керівник – кандидатка педагогічних наук, доцентка Марущак О. В.

АВТОРСЬКА ЛЯЛЬКА (ООАК) ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ТА МИСТЕЦЬКИЙ ОБ'ЄКТ

Наш час – це час новітніх технологій та синтезу мистецтва. Через мистецькі твори автори прагнуть донести до глядача свої думки, враження, переживання за допомогою різних формальних індивідуальних засобів вираження. Переплетення жанрів мистецтва породжує нині низку нових напрямів і видів художньої декоративної діяльності.

Одним з яскравих прикладів сучасної художньої культури в Україні є авторська художня лялька. Інтегруючи різні види мистецтва, вона не тільки не втрачає набутого протягом багатьох століть статусу самостійного виду декоративно-ужиткового мистецтва, а й набуває сталих рис образотворчого мистецтва із власними законами формоутворення, образною структурою та внутрішньою логікою розвитку.

Поняття авторської ляльки тлумачиться як «художня лялька, створена конкретним автором (авторкою), яка є унікальним, продуманим до дрібниць образом, ручною роботою з використанням різних матеріалів і авторських прийомів» [2].

Найдавніша згадка про ляльку пов'язана з царицею Клеопатрою. Колекція її ляльок слугувала своєрідним журналом мод, за ескізами одягу яких замовлялось святкове вбрання цариці для особливих церемоній. На початку XVII ст. ляльки слугували посланцями моди, їх передавали зі столиці в провінції, тим самим розповсюджуючи нові моделі одягу.

Перша художня авторська лялька в єдиному екземплярі була створена у Франції у 1881 р. відомим художником Едгаром Дега. Це була воскова статуетка, одягнута у справжню сукню з тканини. Маленька танцівниця («Petite Danseuse»), так назвав її художник, була продемонстрована широкому загалу в Парижі на виставці імпресіоністів. Відомо, що порцелянові ляльки, популярні у XVI–XVII ст., виготовлялися в Англії, Франції та Німеччині. Тривалий час у всьому світі колекціонери цінували й захоплювалися лише антикварними

ляльками, але наприкінці ХХ ст. майстри авторської ляльки почали створювати нові шедеври лялькового мистецтва [2].

Поруч з авторськими ляльками, створеними від початку до завершеного образу, широке розповсюдження отримали ляльки ООАК.

Термін ООАК походить від англійського One Of A Kind – «єдина у своєму роді». Спочатку так називали лише авторські ляльки, згодом термін став поширюватись на фабричні моделі. Інколи використовується альтернативний термін makeover – переробка [3].

Термін ООАК застосований до поточної моделі, яку ще називають редизайном ляльки, тобто незворотнім перетворенням образу, що надає їй особливості й унікальності. ООАК найчастіше передбачає часткову або повну перерисовку обличчя, перепрошивку волосся або суттєву зміну зачіски, переодягання в авторський дизайн або підібраний із готових речей. Іноді пересаджується голова на інше тіло або модифікується фігура ляльки. Творчість обмежується лише фантазією людини. Крім того, автори створюють і свою історію кожній моделі, надають імена, особливі ознаки тощо. Подекуди майстри ООАКа виконують портретні ляльки відомих особистостей.

Створення авторської ляльки слід розпочинати з ескізу на папері і лише після цього добирати відповідно до сформованого образу необхідний екземпляр. Варто зазначити, що в окремих випадках відбувається навпаки, нову ідею навіює лялька з домашньої колекції чи вітрини магазину. Але за будь-яких умов розпочинати слід з ідеї. Створення ляльки ООАК можна представити такими етапами:

1. Розроблення ідеї, створення ескізів;
2. Детальне опрацювання дизайну;
3. Добір необхідних матеріалів та інструментів;
4. Підготовка ляльки;
5. Зміна ляльки (обличчя, волосся, нанесення тату тощо);
6. Виготовлення зміненого стилю.

Нині перерисовка обличчя – ціле мистецтво. І стосується це не лише колекційних дорогих екземплярів. Таке мистецтво підвладне будь-кому, хто хоч трішки знайомий із фарбами та пензлем. Спочатку з обличчя ацетоном змивається вся фарба, прибираються залишки водою та воно витирається насухо. Нове обличчя малюється акриловими фарбами. Водночас можна змінити риси обличчя – як у пластичній хірургії, обличчя коригується гострим лезом – можна прибрати скули чи відкоригувати форму носа. Але, щоб не прорізати обличчя ляльки наскрізь, слід пам'ятати, що його товщина лише 3 мм. Наступний крок передбачає зачищення поверхні обличчя наждачним папером різ-

них номерів до утворення гладкої поверхні. Існує і спрощений підхід у форматворенні обличчя ляльки, що полягає у незначній зміні іміджу. Цей напрям називається Customized Doll і передбачає, наприклад, підфарбовування губ, приклеювання вій.

Перепрошивка волосся виконується якісніше, ніж фабрична, матеріал також може бути іншим (фабричне — це синтетичне волосся), що створює більший діапазон для творчості: зміна зачіски, кольору.

Під час роботи з ООАК змінюють об'єми частин лялькового тіла, використовуючи художній пластик, забарвлення тіла для надання більшої реалістичності, виділяють нігті, маленькі складки тіла, тонується шкіра.

Початківцям слід запастись терпінням і користуватися спеціальною літературою. Книги та майстер-класи, форуми і виставки стануть найкращою базою основою. Перед створенням масштабних проєктів слід також потренуватись у прорисовці обличчя, перепрошивці волосся, пошитті одягу.

Багатьом здається, що створення ляльки ООАК — це просто, однак це кропітка творча робота, яка вимагає не лише зосередженості, точності, майстерності, а й знань, умінь із низки художніх і декоративних дисциплін, зокрема: живопису, скульптури, композиції, кольорознавства, дизайну, рукоділля з різних жанрів, перукарської майстерності тощо.

Робота зі створення авторської ляльки ООАК дає змогу відчувати себе художником, митцем, що робить цей процес особливо цікавим.

Список використаних джерел:

1. Голдовский Б. П. Художественные куклы. Большая иллюстрированная энциклопедия. Москва : Дизайн Хаус, 2009. 296 с.
2. Авторська лялька. Вікіпедія : веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Авторська_лялька (дата звернення: 19.02.2022).
3. Ляльки у техніці оак. Демонесса ооак зі старої ляльки. URL: <https://solnysh.ru/uk/mesyachnye/kukly-v-tehnike-oak-demonessa-ooak-iz-staroi-kukly-takzhe-ya.html> (дата звернення: 19.02.2022).
4. Куклы ООАК. URL: <https://www.toybytoy.com/doll/2011-02-10-2> (дата звернення: 19.02.2022)